

TİSK AYLIK EKONOMİ BÜLTENİ- KASIM 2014 (SAYI: 69) **26.11.2014**

TiSK Başkanı Yağız Eyüboğlu: “Özel Sektör Yatırımlarındaki Düşüş Eğilimini Tersine Çevirmek, Hükümetin Ekonomideki İlk Önceliği Olmalı”

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) Yönetim Kurulu Başkanı Yağız Eyüboğlu, Kasım 2014 Aylık Ekonomi Bülteni'nin yayınlanması vesilesiyle şu görüşleri bildirdi:

“Ekonominin kronik sorunu cari açığa; büyümenin yavaşlaması, enerji fiyatlarındaki düşüş, yurtiçi talep daralması, dış ticaretteki değişimler gibi çeşitli faktörler nedeniyle nispi azalış yaşanmaktadır. Enflasyonda ve işsizlikte ise belirgin artışlar görülmektedir.

En çok üzerinde durulması gereken, ancak en az gündemde olan konu ise, özel sektörün sabit sermaye yatırımlarında 2011'in son çeyreğinden beri yaşanmakta olan reel gerilemedir. Bu gerileme, makine – teçhizat yatırımlarında daha yüksektir; üretim teknolojisini geliştirmede sorun olduğunu belirtmektedir.

Yatırımların, özellikle sanayi sektörünün fabrika yatırımlarının seyri, ülkenin geleceğini gösteren bir aynadır. Bu aynanın görüntüsü içinde gelecekteki işsizlik de vardır.

2014 yılı için tahmin edilen %3'lük büyüme hızı, dünyanın pek çok ülkesine kıyasla daha iyi bir oran olsa da, Türkiye'nin üretim ve istihdam ihtiyaçlarını karşılayamayacak düzeydedir. Yatırımları artırmak, Hükümetin ekonomideki ilk önceliği olmalı; bu dönemde sanayiye daha etkin ve ihracata dayalı, seçici teşvikler yürürlüğe girmelidir.

İŞKUR'un verileri, her beş işverenden birinin açık işi olduğunu göstermektedir. Açık işlerin çoğu vasıflı çalışan gerektirdiğinden doldurulamamaktadır. Bu nedenle Mesleki Yeterlilik Kurumu yeterlilik belgelerine mali teşvikler uygulanmalıdır. Son dönemde gündeme gelen Suriyeli sığınmacılara çalışma izni verilmesi konusunda kamuoyunun hassasiyetinin dikkate alınması önem taşımaktadır. Bu konuda alınacak kararların ilgili bölgelerde çalışma barışını koruyucu nitelikte olması, çalışma izni verilecekse; seçici davranılması ve sınırlı bir kota tanınması değerlendirilmelidir.”

GENEL DEĞERLENDİRME

“Türkiye OECD ülkeleri arasında işsizlik oranı en yüksek sekizinci ülke”

- Enflasyon oranı dünyada genel olarak düşük seyrediyor. Türkiye’de enflasyon oranı %8,96 ile OECD ülkeleri arasında en yüksek seviyede. Türkiye açısından dış denge 2015 yılında temel belirleyici makro gösterge olacak.
- Sanayi Üretimi yıllık bazda %2,2; aylık bazda %1,7 arttı. Eylül’de imalat sanayii üretimi yıllık bazda %1,1 arttı. Yılın üçüncü çeyreğinde sanayi üretimi %3,6 arttı.
- Sanayi Ciro Endeksi Eylül’de %2 arttı. Sanayide ciro yıllık bazda %5,8 arttı. Yılın üçüncü çeyreğinde Sanayi Ciro Endeksi %1,8 yükseldi.
- Ağustos 2014’te işgücüne katılma oranı %51,2 oldu. İşsizlik artıyor. Ağustos’ta işsiz sayısı yıllık bazda 462 bin kişi artarak 2 milyon 944 bin kişiye, işsizlik oranı %10,1’e yükseldi. Türkiye OECD ülkeleri arasında işsizlik oranı en yüksek sekizinci ülke.
- Eylül 2015’te ihracat %4,6 arttı, ithalat %0,2 azaldı. Dış ticaret açığı %8,4 geriledi, ihracatın ithalatı karşılama oranı %66,4’e yükseldi.
- Dış ticaret açığı %18,8 azaldı.
- AB’ye yapılan ihracat yıllık bazda %7,1 arttı. İslam Ülkelerine yönelik ihracat azaldı.
- Cari işlemler açığı düşüyor. Dış ticaret gelişmeleri, petrol fiyatları ve yurtiçi talep daralması nedeniyle ithalattaki gerileme, cari açığın azalmasını destekledi.
- Veriler, Türkiye’nin üçüncü çeyrekte %3 civarında büyüyeceğini gösteriyor.
- Enflasyon, FED kararları da dahil olmak üzere dış dinamikler ve 2015 genel seçimleri nedeniyle 2015 Bütçesi önem taşıyor. Enflasyon oranı yükseliyor. Düşürmek için para politikası yanında diğer politika araçlarına da ihtiyaç bulunuyor. Bütçe açığı ve faiz dışı bütçe açığına ilişkin hedeflerin tutturulması önem taşıyor. FED’in faiz oranlarını artırma olasılığı Türkiye’yi riskli ülkeler arasına sokuyor. Genel seçimler nedeniyle yapılacak kamu harcamaları dikkatleri bütçeye çevirdi.
- Bütçedeki makroekonomik hedefler daha gerçekçi. Büyüme oranı aynı kaldı. Kriz sonrası mali disiplinden ödün verilmedi. Seçimler Bütçe’yi hedefinden uzaklaştırdı. Faiz oranlarının düşük seyretmesi nedeniyle faiz giderlerinin bütçe içindeki payları artmadı. Bütçenin gider dağılımı geçen yıllara benzer yapısını korudu.
- 2015 Yılı Bütçesinin en önemli hedefi bütçe açığını hedeflenen düzeyde tutmaktır. Hükümetin kamu harcamalarını sınırlı tutması da kritik önemde.
- Kasım’da TCMB faiz oranlarını değiştirmeyerek sermaye girişlerinin seyrini korudu. Türkiye’de politika faiz oranı negatif. TCMB’nin mevcut oranın altına inmesi Türkiye’den sermaye çıkışına neden olur. Bütçenin ve ödemeler bilançosunun bu durumu kaldıramayacağı düşünülüyor.

Dünya Ekonomisi:

Kriz sürecinde, az gelişmiş ülkeler hariç, enflasyon dünya gündeminde yer almamıştır; gelişmiş ekonomilerde enflasyon oranı genellikle %3'lerin altında seyretmektedir. Hatta OECD üyesi ülkelerin birçoğunda fiyatlar yükselmekte, tam aksine düşmektedir. Bu ülkeler arasında krizden en çok etkilenen Yunanistan (%-0,8), İtalya (%-0,2) ve İspanya (%-0,2) ile Kuzey Avrupa'nın sağlam ekonomiye sahip ülkesi İsveç (%-0,4) de bulunmaktadır. Dünya ekonomisinin lokomotif ülkelerinden ABD'de enflasyon oranı Eylül ayı itibariyle %1,7; İngiltere'de %1,2; Almanya'da %0,8; Fransa'da %0,3 ve Japonya'da %3,2 düzeyindedir. OECD üyesi olmayan Çin'de ise, enflasyon oranı %1,6'dır.

OECD üyesi ülkeler arasında en yüksek enflasyon oranına sahip ülke %8,96 ile Türkiye'dir. Türkiye'ye en yakın ülkeler %5,1 ile Şili ve %4,2 ile Meksika'dır. Bu üç ülkede enflasyon oranı yüksek olmasına rağmen büyüme oranları düşüktür. Yılın ikinci çeyreği itibariyle Türkiye %2,1; Şili %1,9 ve Meksika %1,6 büyümüştür (**Tablo 1 ve Grafik 1**).

IMF'in yaptığı son uyarı da göz önüne alındığında özellikle ülkemiz açısından dış denge 2015 yılında temel belirleyici makro göstere olacaktır.

Sanayide Üretim, Ciro ve Kapasite Kullanımı:

Eylül ayında Mevsim ve Takvim Etkilerinden Arındırılmış Sanayi Üretimi Ağustos ayına göre %1,7 artarken, Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretimi Eylül 2013'e göre %2,2 oranında yükselmiştir.

Mevsim ve Takvim Etkilerinden Arındırılmış Sanayi Üretimi Endeksi alt sektörlerinden Ağustos 2014'e göre en yüksek artış sağlayan sektör %2,6 ile madencilik ve taşocakçılığı sektörü endeksi olmuş bunu, %1,9 ile imalat sanayi ve %0,1 ile enerji izlemiştir.

Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretiminde ana sektörler içinde artış %6,9 ile dayanıklı tüketim malı sektöründe yaşanmış, bunu %2,6 ile madencilik ve taşocakçılığı ve %2,4 ile ara malı sektörü izlemiştir.

Enflasyon oranı dünyada genel olarak düşük seyrediyor.

Türkiye'de enflasyon oranı %8,96 ile OECD ülkeleri arasında en yüksek seviyede.

Türkiye açısından dış denge 2015 yılında temel belirleyici makro göstere olacak.

Sanayi Üretimi yıllık bazda %2,2; aylık bazda %1,7 arttı.

Eylül ayında üretim düşüşü yaşayan tek sektör %0,2 ile dayanıksız tüketim malı sektörü olmuştur. Sektörel gelişimde özellikle dayanıklı tüketim malı sektöründeki artış ekonomideki girdi-çıktı tablosu açısından önemlidir. Önümüzdeki dönem için pozitif bir sinyal olarak alınabilir. Çünkü sektörün Eylül ayındaki son dört yıldaki gelişimine bakıldığında 2011 ve 2012 yılında üretim kaybına uğradığı, 2013 yılında ise %7,9 oranında bir üretim artışı sağladığı görülmektedir. Her ne kadar bu yılki üretim artışı oranı geçtiğimiz yılın altında kalsa da, sanayi üretimi açısından önemli bir gelişme olarak görmek gerekir (**Tablo 2**).

En yüksek üretim artışı dayanıklı tüketim malı sektöründe yaşandı. Bu durum önümüzdeki dönem için pozitif bir sinyal olarak alınabilir.

Eylül ayında bir önceki aya göre Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış İmalat Sanayi Üretiminde en yüksek artışı sağlayan sektör %30,4 ile diğer ulaşım araçlarının imalatı olmuştur. Üretim artışında bu sektörü %9,0 ile elektrikli teçhizat imalatı ve %7,5 ile temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı sektörü izlemiştir.

Endekse göre en yüksek üretim düşüşü %8,2 ile makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı sektöründe görülmüştür. Üretim düşüşünde bu sektörü %3,4 ile kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması, %3,1 ile gıda ürünlerinin imalatı sektörü takip etmiştir (**Tablo 3**).

Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksinin Eylül ayındaki performansının önceki yıllarla kıyaslandığında zayıf kalması imalat sanayinin yılın son çeyreğindeki durumu açısından önem taşıyor.

Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksine göre ise Eylül ayında geçtiğimiz yılın Eylül ayına göre üretim artışı sağlamış ancak bu artış geçtiğimiz dört yılın Eylül ayında sağlanan üretim artışının altında kalmıştır. Bu oran imalat sanayinin yılın son çeyreğinde göstereceği performans açısından not edilmelidir (**Grafik 2**).

Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksine göre alt sektörler içinde 2014 yılı Eylül ayında, 2013 yılı Eylül ayına göre üretim artışında ilk sırayı %8,9 ile madencilik ve taşocakçılığı sektörü endeksi almıştır. Bu sektörü %6,4 ile enerji endeksi ve %1,1 ile imalat sanayi sektörü izlemiştir.

Eylül'de imalat sanayii üretimi yıllık bazda %1,1 arttı.

İmalat sanayii açısından, yıllık üretim artışında ilk sırayı Eylül ayında %101 ile diğer ulaşım araçlarının imalatı sektörü almış, bunu %16,4 ile temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı ve %11,1 ile makine ve ekipmanların kurulumu ve imalatı sektörü izlemiştir.

En yüksek üretim kaybına uğrayan sektör ise %17 ile bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı sektörü olmuştur. Bu sektörü %13,4 ile deri ve ilgili ürünlerin imalatı sektörü takip etmiştir (**Grafik 4**).

2014'ün üçüncü çeyreğinde Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretimi yılın ikinci çeyreğine göre %1,5 oranında artmıştır. Alt sektörler içinde üretim enerjide %2,5; imalat sanayiinde %1,5 oranında artarken, madencilik ve taşocakçılığı sektöründe %0,8 oranında azalmıştır (**Grafik 3**).

Yılın üçüncü çeyreğinde sanayi üretimi %3,6 arttı.

Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretimine çeyrek dönemler itibariyle bakıldığında yılın üçüncü çeyreğinde üretimin 2013 yılının üçüncü çeyreğine göre %3,6 arttığı görülmektedir. Bu çeyrekte üretim enerjide %6,9, madencilik ve taşocakçılığında %6,8 ve imalat sanayiinde %2,8 oranında artmıştır. İmalat sanayii mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış endekse göre de, takvim etkisinden arındırılmış endekse göre de üretimi en düşük düzeyde artan sektör olmuştur. Sanayi sektöründe üretim var olan sorunlar nedeniyle bir türlü gerekli atağı yapamamaktadır.

Sanayi Ciro Endeksi Eylül'de %2 arttı. En yüksek ciro artışı elektrikli teçhizat imalatı sektöründe görüldü.

Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Ciro Endeksi Eylül'de Ağustos'a göre %2,0 artmıştır. Sanayi ciro endeksinde yer alan alt sektörler içinde imalat sanayi sektörü endeksi %2,2 artarken, madencilik ve taşocakçılığı sektöründe ciro %3,5 oranında azalmıştır. Ana sanayi gruplarından dayanıklı tüketim malı sektörü %5,4'lük artış ile en yüksek ciro artışı elde eden sektör olmuştur. Eylül ayında aylık bazda ciro kaybı yaşayan sektör %1,0 ile sermaye malı imalatı sektörü olmuştur (**Tablo 4**).

İmalat sanayiinin alt sektörleri açısından, en yüksek ciro artışı %10,9 ile elektrikli teçhizat imalatı sektöründe sağlanmıştır. Ciro artışında bu sektörü %9,4 ile diğer imalatlar sektörü ve %7,1 ile başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı izlemiştir. En yüksek ciro düşüşü %20,7 ile diğer ulaşım araçlarının imalatı sektöründe olmuştur. Ciro düşüşünde bu sektörü %11,3 ile makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı ve %3,6 ile

bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı izlemiştir.

Eylül ayında Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Ciro Endeksi 2013 yılı Eylül ayına göre %5,8 oranında yükseliş kaydetmiştir. Sanayi Ciro Endeksi alt sektörlerinden madencilik ve taşocakçılığı sektöründe ciro %1,8 düşerken, imalat sanayi sektöründe ciro %6,1 artmıştır (**Tablo 5**).

Ana sektörler bakımından, en yüksek ciro artışı %10,2 ile dayanıksız tüketim malı sektöründe gerçekleşmiştir. Bu sektörü %6,6 ile ara malı imalatı ve %6,1 ile imalat sanayii takip etmiştir. Ciro düşüşü yaşayan sektörler olarak %3,6 ile enerji ve %1,8 ile madencilik ve taşocakçılığı sektörü sıralanmıştır. İmalat sanayinde en yüksek ciro artışı sağlayan sektör %26,8 ile içecekler sektörü, ciro kaybına uğrayan sektör ise %5,5 ciro düşüşü ile diğer imalat sektörü olmuştur.

Çeyrek dönemler açısından bakıldığında, 2014 yılının üçüncü çeyreğinde Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Ciro Endeksi yılın ikinci çeyreğine göre %1,8 artmıştır. İmalat sanayii ciro artışında genel endeksteeki artışı tutturmuş ve %1,8 yükselmiştir. Buna karşılık madencilik ve taşocakçılığı sektöründe ciro artışı sınırlı kalmış ve ancak %0,7 yükselebilmştir.

2014'ün üçüncü çeyreğinde 2013'ün aynı çeyreğine göre Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Ciro Endeksi oldukça yüksek bir oranda, %9,8 artmıştır. Yıllık bazda da imalat sanayiinde %10'luk artış ile beklenenin üstünde bir artış sağlanmıştır. Madencilik ve taşocakçılığı sektörü ise toplam endeksteeki artışın altında ancak %3,7'lik bir ciro artışı sağlayabilmiştir.

İstihdam ve İşsizlik:

Ağustos döneminde işgücü 29 milyon 257 bin kişi ve işgücüne katılma oranı %51,2 olmuştur. İşgücüne katılma oranı erkeklerde %72,1 kadınlarda %30,9 düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde 27 milyon 841 bin kişi çeşitli nedenlerle işgücü piyasası dışında bulunurken bunun, 19 milyon 967 binini (%71,7'sini) kadınlar oluşturmuş, sadece 11 milyon 613 bin kadın ev işleri ile meşgul olduğu için işgücü piyasasının dışında kalmıştır.

Sanayide ciro yıllık bazda %5,8 arttı. En yüksek ciro artışı dayanıksız tüketim malı sektöründe görüldü.

Yılın üçüncü çeyreğinde Sanayi Ciro Endeksi %1,8 yükseldi.

Ağustos 2014'te işgücüne katılma oranı %51,2 oldu.

Ağustos 2014 döneminde istihdam edilenlerin sayısı 26 milyon 313 bin kişi, istihdam oranı %46,1 düzeyinde olmuştur. İstihdam edilenlerin oranı erkeklerde %65,7; kadınlarda ise %27 düzeyinde bulunmuştur. Ağustos döneminde istihdamın %22,1'ini tarım, %20'sini sanayi, %7,5'ini inşaat ve %50,5'ini hizmetler oluşturmuştur.

İşsizlik artıyor.

Bu dönemde, bir önceki yılın aynı dönemine göre işsiz sayısı 462 bin kişi artarak, 2 milyon 944 bin kişiye, işsizlik oranı 1,1 puan artarak %10,1'e çıkmıştır. İşsizlik oranı erkeklerde %8,9'a, kadınlarda %12,7'ye, gençlerde %18,9'a çıkmıştır.

Ağustos'ta işsiz sayısı yıllık bazda 462 bin kişi artarak 2 milyon 944 bin kişiye, işsizlik oranı %10,1'e yükseldi.

İşsizlikte kaygı verici olan olgu, 2012 yılında başlayan işsizlik artışının tarım dışı işsizlik ağırlıklı sürmesidir. Türkiye, 2005 sonrası 2008-2010 kriz dönemi dışarıda bırakıldığında en yüksek işsizlik oranı ile karşı karşıya gelmiş durumdadır (**Tablo 6**).

Türkiye OECD Ülkeleri içinde işsizlik oranı en yüksek sekizinci ülke konumundadır (**Grafik 4**). Ülkemizde işsizlik oranının yükselişinde ekonomik büyüme oranının yetersizliği sanayinin üretimde, özellikle yatırımda güç kaybetmesi ve işgücüne katılım oranı artışı etkili olmuştur.

Türkiye OECD ülkeleri arasında işsizlik oranı en yüksek sekizinci ülke.

Ödemeler Dengesi:

Eylül ayında ihracat 2013 yılı Eylül ayına göre %4,6 artarak 13 milyar 660 milyon dolara, ithalat %0,2 azalarak 20 milyar 585 milyon dolara gerilemiştir. Bu gerçekleştirmeler neticesinde dış ticaret açığı %8,4 oranında azalarak 6 milyar 925 milyon dolara gerilerken, ihracatın ithalatı karşılama oranı %66,4'e yükselmiştir. Ocak-Eylül döneminde toplam ihracat hacmi %5,5 artarak 118 milyar 542 milyon dolara ulaşırken, ithalat hacmi %4,2 azalarak 179 milyar 681 milyon dolara gerilemiştir.

Eylül 2014'te ihracat %4,6 arttı, ithalat %0,2 azaldı. Dış ticaret açığı %8,4 geriledi, ihracatın ithalatı karşılama oranı %66,4'e yükseldi.

Dış ticaret açığı %18,8 azalarak 61 milyar 139 milyon dolara inmiştir. Bu olumlu gelişme sonucunda ihracatın ithalatı karşılama oranı da %66'ya yükselmiştir (**Tablo 7**).

Dış ticaret açığı %18,8 azaldı.

Eylül ayında AB'ye yapılan ihracat, 2013 yılının aynı ayına göre %7,1 artarak 6 milyar 2 milyon dolara ulaşırken, Ocak-Eylül döneminde yapılan ihracat da %12,1 oranındaki artışla 51 milyar 840 milyon dolara yükselmiştir. Ülke gruplarına göre ihracatta en büyük kayıp D-8 grubunda (Türkiye, İran, Pakistan, Bangladeş, Malezya, Endonezya, Mısır ve Nijerya) yaşamıştır. D-8 ülkelerine yapılan ihracat geçen yılın Ocak-Eylül dönemine göre %13,5 oranında azalarak 5 milyar 922 milyon dolara gerilemiştir.

AB'ye yapılan ihracat yıllık bazda %7,1 arttı.

Türkiye'nin 2011 yılı sonrası dönemde İslam Ülkeleriyle yaşanan sorunlar ihracata da yansımıştır. Nitekim Türkiye'nin en çok ihracat yaptığı 20 ülke içinde yer alan İslam ülkelerine yapılan ihracat Türkmenistan dışında 2014 yılında önemli ölçüde azalmıştır. Gerçekleşen ihracat azalış oranları çeşitli ülkeler için şöyledir: İran %25,5; Suudi Arabistan %10,5; BEA %6,2; Azerbaycan %6,0; Irak %5,6.

İslam Ülkelerine yönelik ihracat azaldı.

Eylül ayında ithalatta ilk sırayı 2 milyar 318 milyon dolar ile Çin alırken, bunu 2 milyar 25 milyon dolarla Rusya, 1 milyar 859 milyon dolarla Almanya ve 1 milyar 71 milyon dolarla ABD takip etmiştir. Ocak-Eylül döneminde ise en fazla ithalat yapılan ülke %4,8'lik artış oranı ve 19 milyar 372 milyon dolarla Rusya olurken, ikinci sırada 18 milyar 484 milyon dolarla Çin yer almıştır.

İthalatta ilk sırayı Çin aldı.

Eylül ayında ödememeler bilançosunda öne çıkan unsurları şunlardır:

- Cari işlemler açığı düşmektedir. Ocak-Eylül döneminde geçen yılın aynı dönemine göre cari açık 18 milyar 303 milyon dolar azalmıştır. Böylece bu dönemde açık 30 milyar 860 milyon dolara gerilemiştir.
- Cari açıktaki düşüşün ilk nedeni dış ticaretteki gelişmelerdir. İthalattaki düşüşte dünya petrol fiyatlarındaki düşüş önemli etken olmuştur. Diğer bir etken de bir önceki dönem yurtiçi talep daralması nedeniyle bazı sektörlerdeki ithalat düşüşüdür. Sadece motorlu kara taşıtları faslındaki ithalat düşüşü Ocak-Ağustos döneminde %11,3 olmuştur.

Cari işlemler açığı düşüyor.

Dış ticaret gelişmeleri, petrol fiyatları ve yurtiçi talep daralması nedeniyle ithalattaki gerileme, cari açığın azalmasını destekledi.

- Cari açığındaki düşüşte öne çıkan bir başka unsur ise, TÜİK'in genel mal ticareti faslında gösterdiği, buna karşın TCMB'nin dış ticaret dengesi içinde gösterdiği fakat genel mal ticareti kaleminin dışında yer verdiği parasal olmayan altın ticaretindeki gelişmelerdir.

2013 yılında net altın ithalatçısı konumunda olan Türkiye'nin, pozisyonu değişmese de, altın ticaretindeki açığı ciddi biçimde azalmıştır. Bunun cari açığı azaltmadaki etkisi yaklaşık 8 milyar dolar olmuştur.

Altın ticaretinin son otuz yıllık gelişimine bakıldığında, 2003'ten itibaren önem kazandığı, özellikle 2007 sonrasında bu kalem üzerinden yapılan ihracat ve ithalatta yüksek oranlı değişimler olduğu görülmektedir. Bu da doğal olarak cari açık hacmi üzerinde etkili olmakta ve cari açığı istikrarsızlaştırmaktadır.

- Cari açığın finansmanını sağlayan yabancıların doğrudan yatırımlardan kaynaklanan net varlıkları 2014'ün Ocak-Eylül döneminde 2013 yılının Ocak-Eylül dönemine göre 2 milyar 361 milyon dolar artmış ve 4 milyar 432 milyon dolar olmuştur. Net yükümlülükler ise, bir önceki yılın aynı dönemine göre 836 milyon dolar artarak 9 milyar 345 milyon dolar düzeyine kadar çıkmıştır.
- Yabancılar BIST'ten Ocak-Eylül döneminde 1 milyar 583 milyon dolarlık hisse senedi alımı yapmıştır. Buna karşılık DİBS'te satıcı pozisyonunda olmuş ve ilk dokuz ayında 1 milyar 250 milyon dolarlık satış yapmıştır.
- Hükümet yurtdışına 3 milyar 202 milyon dolarlık tahvil satmıştır. Bankalar 7 milyar 893 milyon dolar, reel sektör ise 2 milyar 689 milyon dolarlık net borçlanmaya gitmiştir.
- Ocak-Eylül 2014 döneminde TCMB'nin net hata noksan kaleminde gösterdiği kayıtdışı sermaye girişi ise 7 milyar dolara kadar yükselmiştir.

Altın ticaretindeki gelişmeler de cari açığı azalttı.

Doğrudan yabancı yatırımlar arttı.

Yabancıların BIST'e ilgisi arttı, DİBS'te ise satıcı oldular.

Kayıtdışı sermaye girişi 7 milyar dolara çıktı.

Kur riski ve kur artışları yurtdışı döviz girişine bağlıdır; enflasyonun seyri de sermaye girişine duyarlı hale gelmiştir.

Ödemeler dengesindeki bu gelişmeler sanayideki %3,6'lık üretim artışı ile birlikte değerlendirildiğinde, ülkemizin yılın üçüncü çeyreğinde hedeflenen büyüme oranının altında (2014 için %4) ve %3 dolayında gerçekleşebileceği görülmektedir.

Para ve Maliye Politikası:

2015 Bütçesi üç nedenle önemlidir; ilki enflasyon oranı yükselmesidir. Her ne kadar bu yükselişte yılın ilk altı ayında görülen döviz kuru artışları ve kuraklık etkili olsa da, Ekim ayı itibarıyla TCMB'nin kontrolünde olan çekirdek enflasyon oranı da artmaktadır. İşlenmemiş gıda ürünleri ve enerji dışarıda bırakıldığında TÜFE Ekim ayında yıllık bazda %9,36 artmıştır. Bu genel TÜFE endeksindeki artışın (%8,96) üzerinde bir gerçekleşmeyi ifade etmektedir. Bu nedenle enflasyon oranını düşürmek için, TCMB'nin uyguladığı para politikasının yanında, bu düşüşe destek olacak başka politikalara da (maliye politikası, kurumsal düzenlemeler, rekabeti artırıcı önlemler vb.) ihtiyaç bulunmaktadır. En önemlisi de, maliye politikasının en açık performans göstergesi olan bütçe açığı ve faiz dışı bütçe açığına ilişkin, bütçe kanunda belirtilen hedeflerin tutturulmasıdır.

2015 Merkezi Yönetim Bütçesini önemli kılan ikinci neden, dış dinamiklerden kaynaklanmaktadır. ABD Merkez Bankası FED'in 2015 yılında faiz oranlarını artırma olasılığının güçlenmesi ile uluslararası ekonomi çevrelerinde Türkiye'nin Brezilya, Güney Afrika ve Çin ile birlikte riskli ülkeler arasında gösterilmesi söz konusu dinamikler içinde yer almaktadır.

Kur riski, yurtdışı döviz girişine bağlı. Enflasyon oranı da sermaye girişine duyarlı hale geldi.

Veriler, Türkiye'nin üçüncü çeyrekte %3 civarında büyüyeceğini gösteriyor.

Enflasyon, FED kararları da dahil olmak üzere dış dinamikler ve 2015 genel seçimleri nedeniyle 2015 Yılı Bütçesi önem taşıyor.

Enflasyon oranı yükseliyor. Düşürmek için para politikası yanında diğer politika araçlarına da ihtiyaç bulunuyor. Bütçe açığı ve faiz dışı bütçe açığına ilişkin hedeflerin tutturulması önem taşıyor.

FED'in faiz oranlarını artırma olasılığı Türkiye'yi riskli ülkeler arasına sokuyor.

Bütçe performansını etkileyen siyasi faktör ise 2015 yılında gerçekleşecek olan Genel Seçimlerdir. Burada öne çıkan olgu, Hükümetin seçime yönelik olarak yapacağı kamu harcamaları olacaktır. Bu üç olguyu veri alınarak, Hükümetin hazırladığı bütçedeki hedef makroekonomik göstergeler ile bütçe rakamlarına 2014 yılı ile karşılaştırmalı olarak bakıldığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılabilmektedir (**Tablo 13**):

- 2015 yılı bütçesindeki hedef makro göstergeler geçtiğimiz yıla göre daha gerçekçidir. Bunun en basit örneği, Orta Vadeli program (2015-2017) ile %5'lik enflasyon hedefinden vazgeçilmesidir. Çünkü mevcut koşullarda bu hedefi yakalamak mümkün değildir. Gerçekçi olmayan hedefler TCMB'nin güvenilirliğini azaltmaktadır.
- Büyüme oranı geçen yıl ile aynıdır; görel olarak çok büyümeyen bir kamu bütçesiyle hedef cari açık düzeyini de değiştirmeden %4'lük büyüme oranına ulaşmak zor görülmektedir. Bunu, ihracattaki sert yükselişler değiştirebilir. Ancak en önemli ihracat pazarımız olan AB'nin resesyon sınırlarında dolaştığı bir dönemde yüksek bir ihracat artışı yakalamak pek de mümkün değildir.
- Türkiye kriz sonrası mali disiplinden çok ödün vermediğinden bütçe açığı/GSYH oranını %3'ün altında tutulmuştur. 2014 yılında %2,5 düzeyinde kalacak gibi gözükse de bu oran, eğer bütçedeki hedefler çerçevesinde hareket edilirse, yine bu düzeylerde seyredecektir.
- 2014 Bütçesi, yaşanan iki seçim nedeniyle bütçe açığı hedefinden (Ocak-Ekim dönemi itibariyle) uzaklaşmıştır. Bu dönemde bütçe açığı geçen yılın aynı dönemine göre %94,9 artarken, faiz dışı bütçe fazlası ise %21,4 oranında azalmıştır. Bütçe dengesindeki bu sapmada cari transferler ve sermaye giderlerindeki (yatırım) artışlar önemli rol oynamıştır. Aynı durum 2015 yılında seçim nedeniyle yaşanmamalıdır.
- Bütçe giderlerini 2014 yılında rahatlatan olguların başında, faiz oranlarının düşük seyretmesi nedeniyle faiz giderlerinin bütçe içindeki payının artmaması gelmektedir. Hükümet 2014 yılında faiz giderleri/bütçe giderleri oranının %11,1 düzeyinde

Genel seçimler nedeniyle yapılacak kamu harcamaları dikkatleri bütçeye çevirdi.

Bütçedeki makroekonomik hedefler daha gerçekçi.

Büyüme oranı aynı kaldı.

Kriz sonrası mali disiplinden ödün verilmedi.

Seçimler Bütçe'yi hedefinden uzaklaştırdı.

Faiz oranlarının düşük seyretmesi nedeniyle faiz giderlerinin bütçe içindeki payları artmadı.

kalmasını beklemektedir. 2015 yılı için hedeflenen oran ise %11,4'tür.

- 2015 Yılı Bütçesi gelirler açısından diğer yıllardan çok farklı değildir. Toplam vergi gelirlerinin %24,1'i (94 milyar TL) özel tüketim vergilerinden, %11,3'ü dahilden alınan KDV'den (44 milyar TL), %19,2'si ithalattan alınan KDV'den (75 milyar TL) oluşmaktadır.

Ekim ayında Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) 2014 yılı Ekim ayında bir önceki aya göre %1,90; bir önceki yılın Aralık ayına göre %8,45; bir önceki yılın aynı ayına göre %8,96 ve on iki aylık ortalamalara göre %8,65 artmıştır. Enflasyon oranına en büyük etki yapan grup, %3,07'lik pay ile gıda ve alkolsüz içecekler grubundan gelmiştir.

Aylık en yüksek artış %9,95 ile giyim ve ayakkabı grubunda görülürken, fiyatlar konutta %2,94; gıda ve alkolsüz içeceklerde %2,65; lokanta ve otellerde %0,86; çeşitli mal ve hizmetlerde %0,74 oranında fiyatlar yükselmiştir. Aylık bazda en yüksek fiyat düşüşü %0,18 ile ulaştırma grubunda yaşanmıştır.

Yıllık bazda ise en fazla artış %14,34 ile lokanta ve oteller grubunda gerçekleşmiştir. Bu grubu %12,56 ile gıda ve alkolsüz içecekler, %9,91 ile sağlık, %9,14 ile çeşitli mal ve hizmetler izlemiştir. Ekim ayında TÜFE kapsamındaki 432 kalemden 62 kalemin fiyatı değişmemiş, 302 maddenin fiyatı yükselmiş, 68 kalemin fiyatı düşmüştür.

Ekim ayında Tarım Ürünleri Üretici Fiyat Endeksi (Tarım ÜFE), Eylül ayına göre %0,18; 2013 yılının Aralık ayına göre %7,92; 2013 yılı Ekim ayına göre %11,57 ve on iki aylık ortalamalara göre %10,48 yükselmiştir.

Tarım Üretici Fiyatları aylık bazda tarım ve avcılık ürünlerinde %0,48 artarken, ormancılık ürünlerinde %3,11 ve mevsimsel etki ile balıkçılık sektöründe %8 azalmıştır.

Eylül ayına göre tek yıllık bitkisel ürünlerde fiyatlar %2,54; canlı hayvanlar ve hayvansal ürünler ana grubunda %0,81 yükselirken, çok yıllık bitkisel ürünlerde %4,12 düşmüştür. Tarım ÜFE'de Eylül ayına göre sebzeler %6,69 ve yağlı meyveler %3,16 artarken, tahıllar, baklagiller ve yağlı tohumlarda %0,40 ve turuncgillerde %18,74 azalmıştır.

Bütçenin gider dağılımı geçen yıllara benzer yapısını korudu.

Ekim'den Ekim'e TÜFE %8,96; Yİ-ÜFE %10,10; YD-ÜFE %8,20 arttı.

Tarım ürünleri fiyatları %11,57 arttı.

Ekim ayında Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE), Eylül ayına göre %0,92; 2013 yılı Aralık göre %8,22; 2013 yılı Ekim ayına göre %10,10 ve on iki aylık ortalamalara göre %10,11 yükselmiştir. Eylül 2014'e göre endeks kapsamında yer alan elektrik ve gaz sektöründe fiyatlar %6,92; su sektöründe %2,54; madencilik ve taşocakçılığı sektöründe %0,32 ve imalat sanayii sektöründe %0,35 yükselmiştir. Ana sanayi grupları içinde en yüksek aylık fiyat artışı %2,88 ile enerji malları ve %1,266 ile dayanıksız tüketim mallarında görülmüştür.

Ekim ayında Yurt Dışı Üretici Fiyat Endeksi (YD-ÜFE) Eylül ayına göre %0,60; 2013 yılı Aralık ayına göre %4,22; Ekim 2013'e göre %8,20 ve on iki aylık ortalamalara göre %14,77 yükselmiştir. Fiyatlar Eylül 2014'e göre madencilik ve taşocakçılığı sektöründe %0,79; imalat sanayii sektöründe %0,60 artmıştır. Fiyat artışında ilk sıraları %4,49 ile gıda ürünleri, %2,94 ile ağaç ve mantar ürünleri (mobilya hariç) ve %2,04 kağıt ve kağıt ürünleri sektörleri almıştır. Fiyat düşüşü yaşayan sektörler ise %2,84 kok ve rafine petrol ürünleri, %2,08 ile giyim eşyası ve %1,29 ile metal cevherleri sektörleri olmuştur.

SONUÇ

2015 Bütçesinin yapısal düzenlemelere göre hazırlanmış bir bütçe olmadığı anlaşılmaktadır. 2015 Yılı Bütçesinin en önemli hedefi bütçe açığını hedeflenen düzeyde tutmaktır. Bu özellikle TÜFE'nin yükseldiği bir dönemde enflasyon oranı açısından kilit bir gösterge olacaktır.

İkinci önemli konu ise, Hükümetin, büyüme oranını yukarı çekmek için kamu harcamalarını artıracak politikalardan uzak durmasıdır. Bu tür uygulamalar, uzun dönemde (vergi artışı nedeni ile) özel kesim tasarruflarını azaltan sonuçlar doğurmaktadır.

Kasım ayında TCMB faiz oranlarını değiştirmemiştir. TCMB böylece enflasyon konusunda ısrarı sürdürmekle kalmamış, Türkiye için kritik olan kısa vadeli sermaye girişlerinin de kesintiye uğramasına engel olmuştur. TCMB bu tavrı ile nominal faizlerin değil, reel faizlerin önemli olduğunu da belirtmiştir.

2015 Yılı Bütçesinin en önemli hedefi bütçe açığını hedeflenen düzeyde tutmaktır.

Hükümetin kamu harcamalarını sınırlı tutması da kritik önemde.

Kasım'da TCMB faiz oranlarını değiştirmeyerek sermaye girişlerinin seyrini korudu.

Dünyada reel faiz oranlarındaki düşüş ABD'nin tahvil alımını sonlandırması ile birlikte aşağı yönden tersine dönmeye başlamıştır. Burada Japonya bir istisna ülke konumundadır. Buna karşılık Türkiye'de politika faiz oranı negatiftir. TCMB'nin mevcut faiz oranının altında bir faiz oranı belirlemesi Türkiye'den sermaye çıkışına neden olacaktır. 2015 yılında Türkiye'de ne bütçenin, ne de ödemeler bilançosunun böyle bir gelişmeyi kaldıramayacağı düşünülmektedir. Özel sektör ve banka bilançoları ise pasiflerindeki yabancı para cinsinden yükümlülükleri nedeni ile sermaye çıkışı karşısında büyük ölçüde savunmasız durumdadır.

Türkiye'de politika faiz oranı negatif. TCMB'nin mevcut oranın altına inmesi Türkiye'den sermaye çıkışına neden olur. Bütçenin ve ödemeler bilançosunun bu durumu kaldıramayacağı düşünüyor.

Tablo 1: OECD Yedi Büyük, Üç Riskli Ülke

	Büyüme Oranı 2014 3Ç	Enflasyon Oranı Eylül 2014	İşsizlik Oranı
OECD	1,7	1,7	7,2
AB (1)	1,3	0,4	10,1
Euro Alanı (1)	0,8	0,3	10,5
Fransa	0,4	0,3	10,5
Almanya	1,2	0,8	5
İtalya	-0,4	-0,2	12,6
Japonya	-1,1	3,2	3,6
İngiltere (2)	3	1,2	6
ABD	2,3	1,7	5,9
Kanada (3)	2,6	2	6,8
Meksika (3)	1,6	4,2	4,8
Şili (3)	1,9	5,1	6,4
Türkiye (4)	2,1	8,9	10,1

(1) Uyumlaştırılmış Tüketici Fiyatları Endeksi

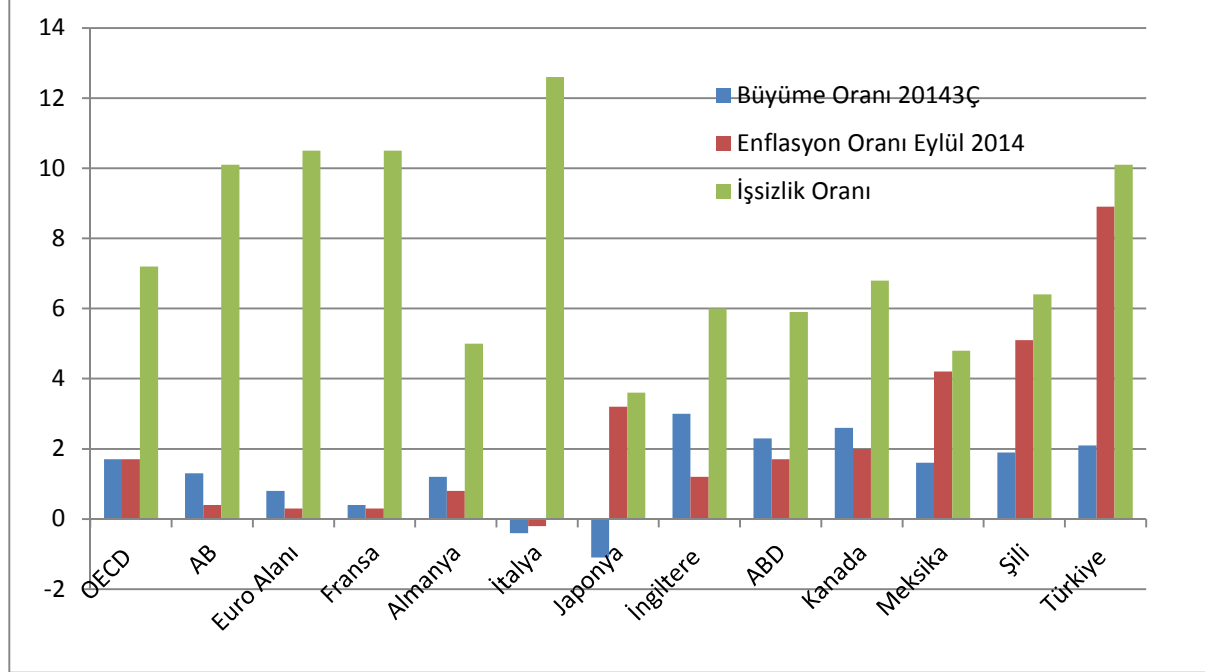
(2) İngiltere için işsizlik oranı Ağustos 2014

(3) Büyüme oranı 2014 2. çeyrek

(4) Türkiye için büyüme oranı 2014 2 çeyrek, işsizlik oranı Ağustos dönemi ve enflasyon oranı Ekim ayı içindir.

Kaynak: OECD, <http://www.oecd.org/std/prices-ppp/consumer-prices-oecd-updated-4-november-2014.htm>; <http://www.oecd.org/std/labour-stats/HUR-Nov14.pdf>; <http://www.oecd.org/std/na/QNA-GDP-Growth-Q314-Eng.pdf>.
Türkiye için kaynak: TÜİK Veri tabanı.

Grafik 1: OECD Yedi Büyük, Üç Riskli Ülke

Kaynak: Tablo 1, TİSK

Tablo 2: Mevsim ve Takvim Etkilerinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi, Aylık Değişim, 2011 – 2014, Yüzde

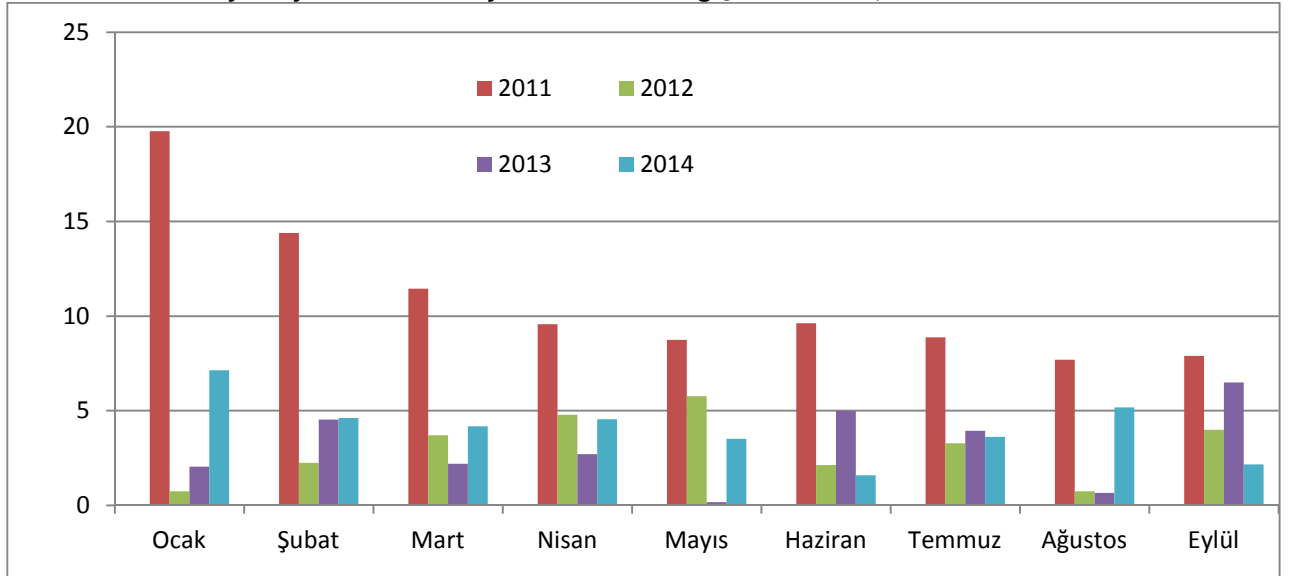
Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül
2011	2,0	-1,2	0,4	-0,8	0,3	0,9	-0,3	2,0	-1,9
2012	-0,7	-0,1	1,4	0,2	1,5	-2,2	0,7	-0,1	0,3
2013	1,4	1,9	-0,1	0,3	-0,5	2,4	0,0	-2,6	4,9
2014	0,9	-0,4	-0,4	1,0	-1,0	0,6	1,6	-1,1	1,7

Kaynak: TÜİK, TİSK

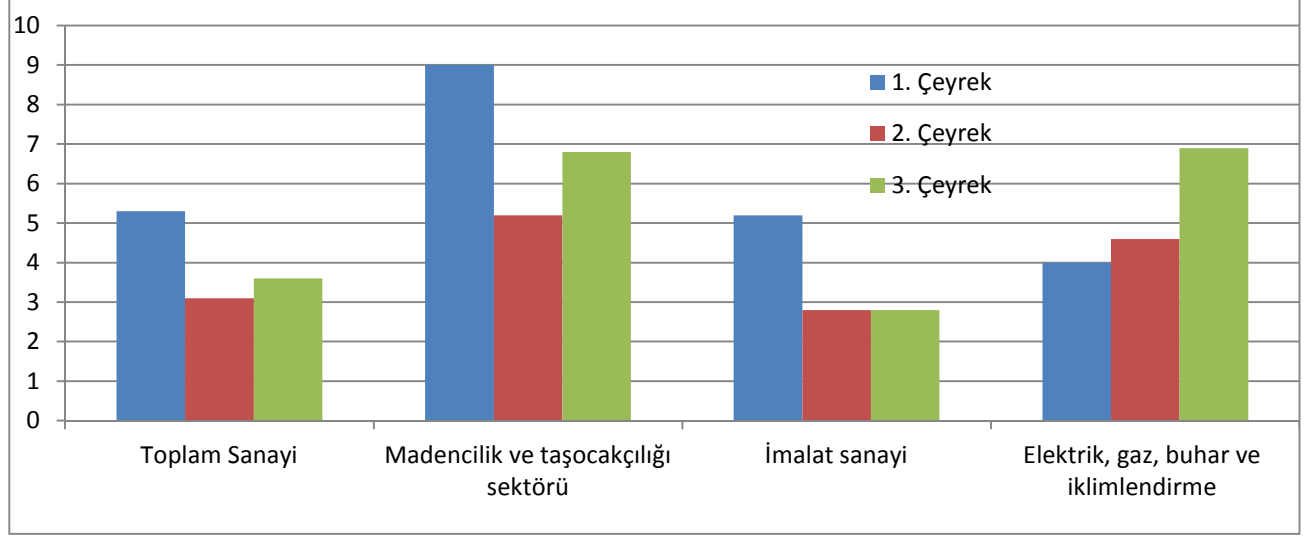
Tablo 3: Mevsim ve Takvim Etkilerinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi, Aylık Değişim, 2014 Yüzde

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül
Toplam Sanayi	0,9	-0,4	-0,4	1,0	-1,0	0,6	1,6	-1,1	1,7
Ara mali imalatı	2,9	-1,1	-0,4	0,6	0,0	-2,7	-0,2	0,0	2,4
Dayanıklı tüketim mali imalatı	-3,6	3,1	2,0	-0,2	-0,7	1,9	3,0	-5,7	6,9
Dayanısız tüketim mali imalatı	1,8	-2,0	1,1	0,1	0,1	-0,2	1,0	-0,8	-0,2
Enerji	-0,4	0,6	0,4	2,2	-1,1	-0,2	1,4	-0,5	1,5
Sermaye mali imalatı	-2,3	1,4	-3,6	2,2	-4,8	9,5	5,7	-2,7	1,8
Madencilik ve taşocaklığı	4,8	0,6	-2,5	3,9	-2,9	-1,6	-1,9	3,5	2,6
İmalat sanayi	1,0	-0,5	-0,3	0,4	-1,0	1,0	1,6	-1,6	1,9

Kaynak: TÜİK, TİSK

Grafik 2: Takvim Etkisinden Arındırılmış Endekse Göre Bir Önceki Yılın Aynı Ayına Göre Sanayi Üretiminde Değişim Oranları, 2011 - 2014

Kaynak: TÜİK, TİSK

Grafik 3: Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretiminde Yıllık Değişim Çeyrek Dönemler İtibariyle, 2014

Kaynak: TÜİK, TİSK.

Tablo 4: Ana Sanayi Gruplarına Göre Sanayi Ciro Endeksi ve Değişim Oranları (2010=100), Eylül 2014

Ana Sanayi Grupları	Takvim Etkisinden Arındırılmış Yıllık Değişim	Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Aylık Değişim
Toplam sanayi	5,8	2,0
Ara malı imalatı	6,6	2,3
Dayanıklı tüketim malı imalatı	5,2	5,4
Dayanıksız tüketim malı imalatı	10,2	1,9
Enerji	-3,6	5,0
Sermaye malı imalatı	1,7	-1,0

Kaynak: TÜİK, TİSK.

Tablo 5: Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Ciro Endeksinde Yıllık Değişim

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül
Toplam sanayi	22,9	20,1	18,2	17,3	16,2	13,4	12,4	11,7	5,8
Ara malı imalatı	28,8	23,7	19,3	19,0	14,1	14,3	11,7	12,6	6,6
Dayanıklı tüketim malı imalatı	19,4	8,7	15,7	4,1	6,6	0,4	6,6	0,0	5,3
Dayanıksız tüketim malı imalatı	19,7	17,3	17,2	17,5	13,2	16,2	15,7	12,0	10,2
Enerji	10,5	17,5	11,9	5,0	-1,7	-2,5	5,8	-3,4	-3,6
Sermaye malı imalatı	18,4	19,9	19,6	21,1	22,5	12,5	12,1	22,7	1,7
Madencilik ve taşocakçılığı	10,4	13,5	16,0	9,4	0,0	7,3	3,8	9,5	-1,8
İmalat sanayi	23,4	20,4	18,3	17,5	16,7	13,6	12,7	11,8	6,1

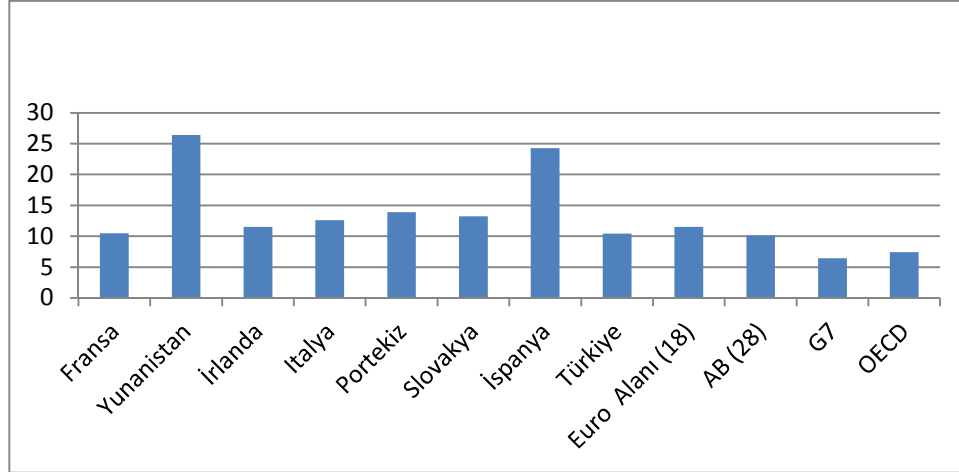
Kaynak: TÜİK, TİSK.

Tablo 6: İşsizlik Oranı, Yüzde

Yıllar	İşsizlik Oranı	Tarım Dışı İşsizlik Oranı
2005	9,5	12,0
2006	9,0	11,1
2007	9,2	11,2
2008	10,0	12,3
2009	13,1	16,0
2010	11,1	13,7
2011	9,1	11,3
2012	8,4	10,3
2013	9,0	10,9
2014 Ağustos	10,1	12,3

Kaynak: TÜİK, TİSK.

Grafik 4: OECD'de Yüzde 10 İşsizlik Oranını Geçen Ülkeler

Kaynak: OECD, <http://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=36324>, Erişim tarihi, 20 Kasım 2014; TİSK

Tablo 7: Türkiye'nin Dış Ticaret Bilançosu, 2010-2014

(Milyon Dolar)						
	İhracat (FOB)	İthalat (CIF)	Dış ticaret dengesi	Dış ticaret hacmi	İhracatın İthalatı Karşılama Oranı	
2010	113 883	185 544	- 71 661	299 427	61,4	
2011	134 906	240 841	- 105 934	375 748	56,0	
2012	152 461	236 545	- 84 083	389 006	64,5	
2013	151 802	251 661	-99 858	403 463	60,3	
Ocak-Eylül 2013	112 372	187 625	-75 252	299 998	59,9	
Ocak-Eylül 2014	118 542	179 681	-61 139	298 223	66,0	

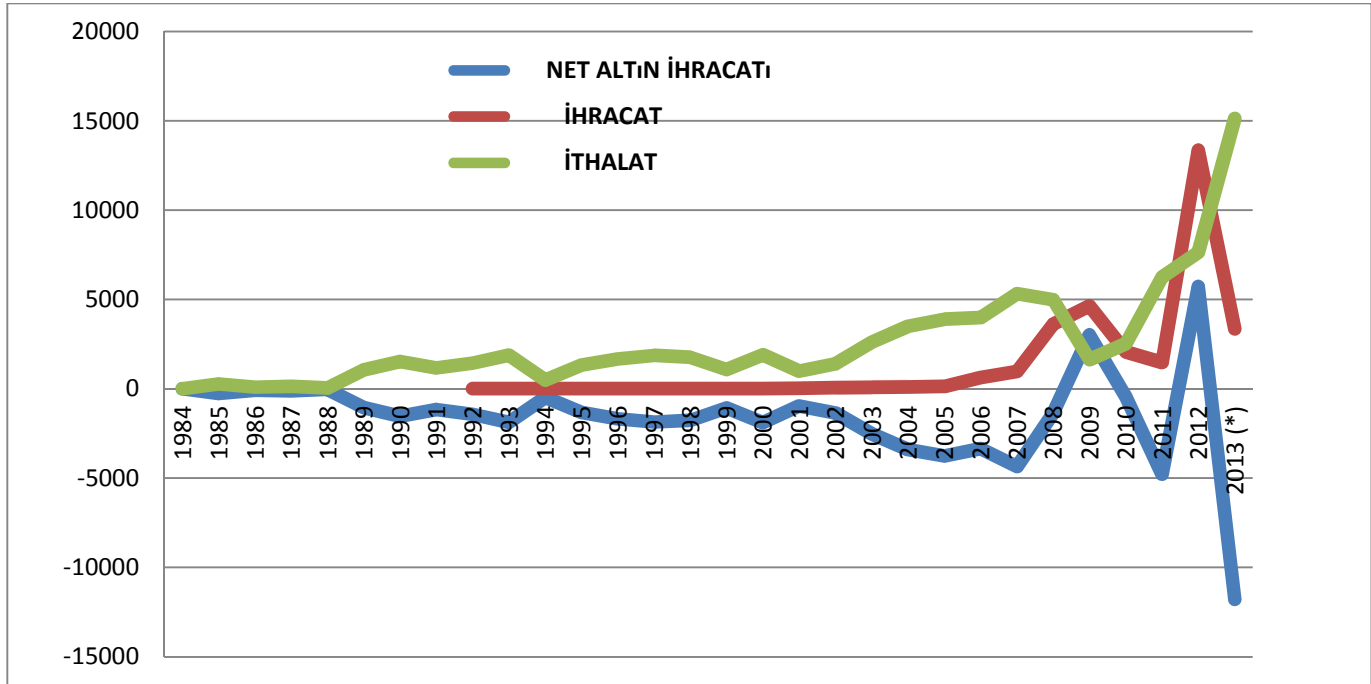
Kaynak:TÜİK, TİSK

Tablo 8: Parasal Olmayan Altın Ticareti, Ocak-Eylül 2013- 2014, Milyon Dolar

	Ocak-Eylül 2013	Ocak-Eylül 2014
İthalat	12.081	3.093
İhracat	3.087	4.098
Net İhracat	- 8.994	-1.005

Kaynak: TCMB ödemeler Bilançosu veri tabanı.

Grafik 5: Parasal Olmayan Altın Ticareti, 1984- 2013, Milyon Dolar

Kaynak: TCMB ödemeler Bilançosu veri tabanı kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Tablo 9: Hedef Makro Ekonomik Göstergeler

	2014 Yılı Tahmini	2015 Yılı Program
GSYH (Milyar TL)	1.764	1.945
Büyüme Oranı (%)	3,3	4,0
GSYH Deflatörü (%)	9,1	6,0
TÜFE	9,4	6,3
İthalat (CIF, Milyar Dolar)	244,0	258,0
İhracat (FOB, Milyar Dolar)	160,5	173,0
Cari denge (Milyar Dolar)	-46,0	-46,0

Kaynak: TC Maliye Bakanlığı, TİSK

Tablo 10: 2014-2015 Bütçesi (Milyar TL)

	2014	2015
Bütçe Giderleri	448	473
Faiz Hariç Giderler	398	419
Faiz Giderleri	50	54
Bütçe Gelirleri	424	452
Vergi Gelirleri	352	390
Bütçe Dengesi	-24	-21
Faiz Dışı Denge	26	33

Kaynak: TC Maliye Bakanlığı, TİSK

Tablo 11: Ana Harcama Gruplarının Genel Endekste Yıllık Değişime Olan Etkisi (%), Ekim 2014

Ana harcama grupları	Harcama Grubu Ağırlıkları	Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı	Ana Harcama Gruplarının Toplam Değişime Yıllık Etkisi
TÜRKİYE	100,00	8,96	8,96
Gıda ve alkolsüz içecekler	24,45	12,56	3,07
Alkollü içecekler ve tütün	5,29	4,14	0,22
Giyim ve ayakkabı	7,17	8,83	0,63
Konut	16,41	7,89	1,29
Ev eşyası	7,52	7,77	0,58
Sağlık	2,44	9,91	0,24
Ulaştırma	15,54	6,88	1,07
Haberleşme	4,70	1,30	0,06
Eğlence ve kültür	3,36	8,00	0,27
Eğitim	2,26	8,05	0,18
Lokanta ve oteller	6,58	14,34	0,94
Çeşitli mal ve hizmetler	4,28	9,14	0,39

Kaynak: TÜİK Veri tabanı

Tablo 12: Fiyat Endekslerindeki Değişim Ekim 2014

Endeks	Yıllık Oran 2013 Ekim Ayına Göre (%)	On İki Aylık Ortalama
Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE)	8,96	8,65
Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE)	10,10	10,11
Yurt Dışı Üretici Fiyat Endeksi (YD-ÜFE)	8,20	14,77
Tarım Ürünleri Üretici Fiyat Endeksi	11,57	10,48

Kaynak: TÜİK Veri tabanı

Tablo 13: Enflasyon Faiz İlişkisi

	2009	2010	2011	2012	2013	2014*
TÜFE	6.5	6.4	10.4	6.2	7.4	9.0
Ortalama Nominal DİBS Faiz Oranı	11.6	8.5	8.8	8.4	7.4	9.6
Ortalama Reel Politika Faiz Oranı	2.4	-1.6	-0.4	-2.9	-2.5	-0.3

Kaynak: IMF, <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2014/pr14535.htm>, Erişim tarihi, 22 kasım 2014.

Grafik 6: Dünya Reel Faiz Oranı

Kaynak: Lawrence H. Summers, Reflections on the new 'Secular Stagnation hypothesis', <http://www.voxeu.org/article/larry-summers-secular-stagnation>, Erişim tarihi:13 Kasım 2014.